

TỔ CHỨC TRÒ CHƠI TRONG DẠY HỌC LỊCH SỬ Ở TRƯỜNG TRUNG HỌC CƠ SỞ

Hồ Văn Toàn, Phan Trinh Mạnh Quyên
Trường Đại học Quy Nhơn

Tóm tắt: Trò chơi trong dạy học lịch sử là hình thức tổ chức hoạt động học tập được giáo viên thiết kế theo lối “chơi mà học”. Ở đó, kiến thức lịch sử được đưa vào dưới dạng câu đố, thi đua, đóng vai, mô phỏng sự kiện hoặc các hoạt động sáng tạo khác. Tổ chức trò chơi trong dạy học lịch sử góp phần phát triển phẩm chất và năng lực học sinh, đáp ứng yêu cầu đổi mới phương pháp dạy học lịch sử ở trường trung học cơ sở hiện nay.

Từ khóa: Tổ chức trò chơi, dạy học lịch sử, trung học cơ sở.

THE ORGANIZATION OF GAMES IN HISTORY TEACHING AT LOWER SECONDARY SCHOOLS

Abstract: Games in history teaching constitute a form of instructional organization designed by teachers following the principle of “learning through play.” In this approach, historical knowledge is integrated through quizzes, competitions, role-playing, event simulations, or other creative activities. The organization of games in history teaching contributes to the development of students’ qualities and competencies, thereby meeting the requirements for the innovation of history teaching methods at lower secondary schools in the current educational context.

Keywords: Organization of games; history teaching; lower secondary schools.

Nhận bài: 08/01/2026

Phản biện: 03/02/2026

Duyệt đăng: 08/02/2026

I. ĐẶT VẤN ĐỀ

Triển khai thực hiện chương trình giáo dục môn Lịch sử và Địa lí cấp trung học cơ sở (THCS) nói chung, phần Lịch sử nói riêng theo định hướng phát triển phẩm chất và năng lực học sinh, Bộ Giáo dục và Đào tạo định hướng rõ: “Vận dụng các phương pháp, kỹ thuật dạy học một cách linh hoạt, sáng tạo, phù hợp với mục tiêu, nội dung giáo dục, đối tượng học sinh và điều kiện cụ thể”. Trò chơi trong dạy học lịch sử là hình thức tổ chức hoạt động học tập được giáo viên thiết kế theo lối “chơi mà học”. Ở đó, kiến thức lịch sử được đưa vào dưới dạng câu đố, thi đua, đóng vai, mô phỏng sự kiện hoặc các hoạt động sáng tạo khác. Tổ chức trò chơi trong dạy học lịch sử góp phần phát triển phẩm chất và năng lực học sinh, đáp ứng yêu cầu của chương trình, sách giáo khoa môn Lịch sử và Địa lí cấp THCS hiện nay.

II. NỘI DUNG NGHIÊN CỨU

2.1. Ý nghĩa của việc tổ chức trò chơi trong dạy học lịch sử ở trường THCS

Việc thiết kế và tổ chức trò chơi trong dạy học lịch sử cấp THCS không đơn thuần là “làm cho tiết học vui” mà là một chiến lược sư phạm tích cực nhằm phát triển phẩm chất và năng lực cho học sinh, cụ thể:

Về kiến thức: Tổ chức trò chơi trong dạy học lịch sử giúp học sinh chủ động tiếp cận, khai thác và xử lý thông tin thay vì chỉ tiếp thu thụ động. Trong tiến trình chơi, học sinh phải huy động vốn kiến thức đã học, liên hệ với tư liệu, đồng thời xử lý tình huống cụ thể để hoàn thành nhiệm vụ.

Quá trình ấy buộc các em vừa ghi nhớ, vừa phân tích, từ đó hình thành hiểu biết mới và điều chỉnh những nhận thức chưa đúng. Nhờ vậy, tri thức lịch sử không còn rời rạc mà trở nên có hệ thống, dễ ghi nhớ và khắc sâu hơn.

Về năng lực: Tổ chức trò chơi tạo cơ hội để học sinh phát triển năng lực, nhất là những năng lực cốt lõi. Thứ nhất, năng lực tư duy phản biện và giải quyết vấn đề được hình thành khi học sinh phải phân tích tình huống, đánh giá luận điểm, đưa ra lựa chọn hợp lí. Thứ hai, năng lực hợp tác và giao tiếp được rèn luyện trong các trò chơi nhóm khi các em phải phân công vai trò, trao đổi, phản biện và lắng nghe để hoàn thành nhiệm vụ. Thứ ba, năng lực tự học và tự chủ cũng được phát huy, bởi vì nhiều trò chơi đòi hỏi học sinh chuẩn bị tư liệu, tìm hiểu kiến thức trước giờ học và tự đánh giá sau khi chơi. Ngoài ra, trò chơi còn giúp học sinh thực hành các kỹ năng chuyên môn như sử dụng bản đồ, tranh ảnh, khai thác nguồn tư liệu.

Về phẩm chất: Bên cạnh kiến thức và năng lực, trò chơi trong dạy học lịch sử còn góp phần hình thành phẩm chất, thái độ và giá trị sống. Tham gia trò chơi, học sinh học cách tuân thủ luật lệ, tôn trọng sự khác biệt, bảo vệ quan điểm cá nhân bằng lí lẽ thuyết phục và phản hồi văn minh. Qua đó, những phẩm chất chủ yếu như yêu nước, trách nhiệm, trung thực, nhân ái, chăm chỉ được bồi dưỡng dần dần. Đặc biệt, với những trò chơi gắn với chủ đề dân tộc, học sinh có cơ hội trải nghiệm cảm xúc lịch sử, từ đó nuôi dưỡng niềm tự hào và tinh thần dân tộc.

2.2. Quy trình thiết kế và tổ chức trò chơi trong dạy học lịch sử cấp THCS

2.2.1. Quy trình thiết kế trò chơi

Mỗi trò chơi lịch sử có điểm khác nhau về nội dung, hình thức và cách thức tiến hành. Thông thường, để thiết kế một trò chơi lịch sử, giáo viên thực hiện các bước sau:

Bước 1: Xác định yêu cầu cần đạt của trò chơi.

Bước 2: Lựa chọn trò chơi.

Bước 3: Thiết kế nội dung của từng trò chơi (thiết kế ô chữ, phiếu chơi, câu hỏi trắc nghiệm, hình ảnh...).

Bước 4: Thiết kế luật chơi, tiến trình chơi, cách thức tổ chức...

Bước 5: Chuẩn bị các đồ dùng, thiết bị, phương tiện tổ chức trò chơi, chuẩn bị phần thưởng (nếu có) để trò chơi thêm hấp dẫn, sinh động.

2.2.2. Quy trình tổ chức trò chơi

Tùy theo đặc điểm loại trò chơi và đối tượng học sinh, giáo viên xây dựng quy trình tổ chức trò chơi phù hợp. Thông thường, trò chơi lịch sử dành cho học sinh THCS được tiến hành theo các bước sau:

Bước 1: Giới thiệu trò chơi.

Bước 2: Lựa chọn và đặt tên đội chơi.

Bước 3: Phổ biến luật chơi.

Bước 4: Chuẩn bị phương tiện để tiến hành trò chơi.

Bước 5: Tổ chức trò chơi.

Bước 6: Tổng kết trò chơi.

2.3. Minh họa tổ chức trò chơi trong dạy học lịch sử cấp THCS

2.3.1. Tổ chức trò chơi trong hoạt động khởi động

Khi dạy bài 15 lớp 7 - Công cuộc xây dựng và bảo vệ đất nước thời Lý (1009-1225) (Bộ sách Chân trời sáng tạo), giáo viên thiết kế và tổ chức trò chơi “Mảnh ghép lịch sử”.

Bước 1: Giới thiệu trò chơi

Trò chơi có tên gọi là “Mảnh ghép lịch sử”. Có tổng số 4 mảnh ghép (của 1 hình ảnh) tương ứng với 4 câu hỏi. Khi trả lời hết 4 câu hỏi, toàn bộ hình ảnh sẽ hiện ra.

Bước 2: Lựa chọn và đặt tên đội chơi

Giáo viên chia lớp thành 4 đội với tên gọi: Ngô Quyền, Đinh Bộ Lĩnh, Lê Hoàn, Lý Công Uẩn.

Bước 3: Phổ biến luật chơi

Có tổng số 4 mảnh ghép, tương ứng với 4 câu hỏi. Mỗi đội chọn 01 câu hỏi để trả lời. Đội nào trả lời sai thì đội khác gõ chuông giành quyền trả lời. Mỗi câu trả lời đúng được 10 điểm. Đội nào trả lời đúng hình ảnh giấu sau 4 mảnh ghép thì được 20 điểm. Kết thúc trò chơi, đội nào cao điểm nhất sẽ được tuyên dương, cộng điểm thường xuyên và phần thưởng kèm theo.

Bước 4: Chuẩn bị phương tiện để tiến hành trò chơi

- *Chuẩn bị của giáo viên:* máy tính, máy chiếu, bản trình chiếu slide, cụ thể:

+ Chọn một số câu hỏi của bài 14 - Công cuộc xây dựng và bảo vệ đất nước thời Ngô - Đinh - Tiền Lê (939-1009).

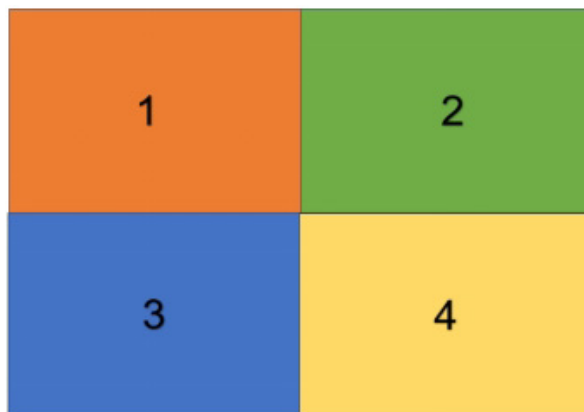
+ Chọn 1 hình ảnh liên quan đến nội dung bài 15 - Công cuộc xây dựng và bảo vệ đất nước thời Lý (1009-1225), ở đây là hình ảnh Chiếu dời đô. Hình ảnh bí ẩn được giấu sau 4 mảnh ghép. Nội dung cần trả lời của các mảnh ghép cụ thể như sau:

Mảnh ghép 1: Gửi quân ở nhà nông.

Mảnh ghép 2: Xã.

Mảnh ghép 3: Vua, quan và một bộ phận nhà sư, đạo sĩ.

Mảnh ghép 4: Nho giáo chưa phát triển, Phật giáo được truyền bá rộng rãi.

Hình ảnh bí mật: Chiếu dời đô

- Chuẩn bị của học sinh: ngồi lại theo đội; phân công nhiệm vụ các thành viên; chuẩn bị giấy, bút để thảo luận và ghi kết quả.

Bước 5: Tổ chức trò chơi

1) Giao nhiệm vụ học tập

Giáo viên chiếu câu hỏi ở từng mảnh ghép, yêu cầu các đội quan sát, thảo luận và trả lời. Thời gian thực hiện mỗi câu hỏi là 1 phút.

Mảnh ghép 1: “Ngụ binh ư nông” có nghĩa là gì?

- A. Khuyến khích sản xuất nông nghiệp.
- B. Bảo vệ vua, bảo vệ kinh thành.
- C. Những ưu đãi cho quân lính.
- D. Gửi quân ở nhà nông.

Mảnh ghép 2: Đơn vị hành chính cấp cơ sở trong bộ máy chính quyền dưới thời Đinh - Tiền Lê là gì?

- A. Phủ.
- B. Huyện.
- C. Xã.
- D. Châu.

Mảnh ghép 3: Tầng lớp giữ địa vị thống trị trong xã hội thời Ngô - Đinh- Tiền Lê là:

- A. địa chủ và nông dân tự canh.
- B. nông dân lĩnh canh và thợ thủ công.
- C. quan lại và một bộ phận nhà sư, đạo sĩ.
- D. vua, quan và một bộ phận nhà sư, đạo sĩ.

Mảnh ghép 4: Nhận xét nào sau đây đúng khi nói về tình hình tôn giáo dưới thời Ngô - Đinh - Tiền Lê?

- A. Nho giáo chưa phát triển, Phật giáo được truyền bá rộng rãi.
- B. Nho giáo phát triển, Phật giáo chưa được du nhập vào nước ta.
- C. Nho giáo và Phật giáo chưa được du nhập vào nước ta.
- D. Nho giáo và Phật giáo được truyền bá rộng rãi.

2) Hướng dẫn học sinh thực hiện nhiệm vụ

- Giáo viên yêu cầu các đội quan sát các mảnh ghép và nội dung câu hỏi.

- Theo dõi và nhắc nhở các đội trong quá trình thảo luận.

3) Các đội thảo luận và thống nhất câu trả lời

- Các thành viên quan sát từng mảnh ghép.
- Thảo luận để thống nhất câu trả lời.
- Cử đại diện trả lời.

4) Nhận xét, đánh giá câu trả lời của các đội

- Giáo viên nhận xét và đánh giá từng câu trả lời của các đội.

- Giáo viên giải thích thêm về nội dung lịch sử được đề cập trong câu hỏi.

Bước 6: Tổng kết trò chơi.

Kết quả trò chơi được đánh giá dựa trên các tiêu chí cụ thể như sau:

- Tính chính xác: các mảnh ghép được nhóm nào dự đoán chính xác và nhanh nhất sẽ được tuyên dương, khen thưởng. Tổng số điểm cuối cùng được tính để xếp hạng. Đội cao điểm nhất là đội chiến thắng.

- Thái độ tham gia tích cực, tinh thần hợp tác của học sinh trong nhóm.

2.3.2. Tổ chức trò chơi trong hoạt động hình thành kiến thức mới

Khi dạy bài 16 lớp 7 - Khởi nghĩa lam Sơn (1418-1427) (*Bộ sách Kết nối tri thức với cuộc sống*), giáo viên thiết kế và tổ chức trò chơi “*Hành quân Lam Sơn*”.

Bước 1: Giới thiệu trò chơi

Trò chơi có tên gọi là “*Hành quân Lam Sơn*”. Cả lớp được hóa thân thành nghĩa quân Lam Sơn trên đường hành quân kháng chiến chống quân Minh. Trò chơi mang tính tập thể, diễn ra theo các chặng hành quân lịch sử, tương ứng với các câu hỏi liên quan đến cuộc khởi nghĩa Lam Sơn.

Bước 2: Lựa chọn và đặt tên đội chơi

Trò chơi mang tính tập thể. Cả lớp là 1 đội chơi, được gọi tên là “*nghĩa quân Lam Sơn*”, cùng nhau hành quân đánh đuổi giặc Minh.

Bước 3: Phổ biến luật chơi

Cả lớp đóng vai “nghĩa quân Lam Sơn”. Nhiệm vụ của “nghĩa quân” là phải vượt qua các chặng đường hành quân. Mỗi chặng gắn với một câu hỏi lịch sử tương ứng. Nếu trả lời đúng, nghĩa quân vượt qua chặng đường và tiếp tục hành quân. Nếu trả lời sai, cả lớp được quyền trợ giúp để “giải cứu”, sau đó mới được tiếp tục trò chơi.

Bước 4: Chuẩn bị phương tiện để tiến hành trò chơi

- *Chuẩn bị của giáo viên:* máy tính, máy chiếu, bản trình chiếu slide, cụ thể:

+ Chọn 10 nội dung để xây dựng câu hỏi tương ứng với 10 chặng hành quân.

+ Thiết kế 10 chặng hành quân trên slide, mỗi chặng có 1 hình ảnh tượng trưng.

- *Chuẩn bị của học sinh:* giấy, bút để ghi kết quả và trả lời.

Bước 5: Tổ chức trò chơi**1) Giao nhiệm vụ học tập**

Giáo viên lần lượt dẫn dắt nghĩa quân qua các chặng hành quân, mỗi chặng sẽ có 1 câu hỏi, tương ứng với tiến trình lịch sử của khởi nghĩa Lam Sơn:

Chặng 1 - Hội thề Lũng Nhai

Câu hỏi: Hội thề Lũng Nhai diễn ra khi nào và có ý nghĩa gì?

Đáp án: Năm 1416, Lê Lợi cùng 18 nghĩa sĩ thề đồng lòng đánh giặc, thể hiện tinh thần đoàn kết, quyết tâm đánh giặc.

Chặng 2 - Khởi nghĩa bùng nổ

Câu hỏi: Cuộc khởi nghĩa Lam Sơn nổ ra năm nào, ở đâu và do ai lãnh đạo?

Đáp án: Năm 1418, tại Lam Sơn (Thanh Hóa), do Lê Lợi lãnh đạo.

Chặng 3 - Khó khăn ban đầu

Câu hỏi: Nghĩa quân Lam Sơn gặp khó khăn gì trong những năm đầu?

Đáp án: Lực lượng mỏng, thiếu lương thực, quân Minh nhiều lần vây quét.

Chặng 4 - Chuyển hướng chiến lược

Câu hỏi: Năm 1424 nghĩa quân rời Thanh Hóa tiến vào vùng nào để mở rộng lực lượng? Vì sao?

Đáp án: Nghệ An, vì có địa thế thuận lợi, dân đông, dễ phát triển lực lượng.

Chặng 5 - Trận Bồ Đằng - Trà Lân

Câu hỏi: Câu thành ngữ “Trà Lân trúc chẻ tro bay” nói về chiến thắng nào của nghĩa quân?

Đáp án: Chiến thắng Trà Lân năm 1425.

Chặng 6 - Trận Tốt Động - Chúc Động

Câu hỏi: Kết quả của trận Tốt Động - Chúc Động năm 1426 là gì?

Đáp án: Nghĩa quân tiêu diệt khoảng 5 vạn quân Minh, tạo khí thế lớn.

Chặng 7 - Tiến ra Bắc

Câu hỏi: Khi tiến ra Bắc, nghĩa quân Lam Sơn đã làm chủ những vùng nào?

Đáp án: Vùng đồng bằng Bắc Bộ và bao vây Đông Quan.

Chặng 8 - Trận Chi Lăng - Xương Giang

Câu hỏi: Trận Chi Lăng - Xương Giang năm 1427 có ý nghĩa như thế nào?

Đáp án: Tiêu diệt phần lớn viện binh nhà Minh, quyết định thắng lợi.

Chặng 9 - Hội thề Đông Quan

Câu hỏi: Nội dung chính của Hội thề Đông Quan là gì?

Đáp án: Quân Minh cam kết rút về nước, chấm dứt xâm lược nước ta.

Chặng 10 - Ý nghĩa lịch sử

Câu hỏi: Khởi nghĩa Lam Sơn thắng lợi mang ý nghĩa lịch sử gì?

Đáp án: Giải phóng dân tộc khỏi ách đô hộ nhà Minh, mở ra thời kỳ độc lập lâu dài.

2) Hướng dẫn học sinh thực hiện nhiệm vụ

- Tham gia trò chơi với vai trò nghĩa quân Lam Sơn.

- Lắng nghe câu hỏi ở từng chặng hành quân và trả lời chính xác.

- Hợp tác, hỗ trợ lẫn nhau khi cần thiết nhằm giúp nghĩa quân hoàn thành toàn bộ hành trình lịch sử.

- Giáo viên điều phối nhịp độ trò chơi, đảm bảo toàn bộ học sinh đều tham gia.

3) Học sinh thảo luận và thống nhất câu trả lời

- Cả lớp quan sát và lắng nghe câu hỏi của từng chặng

- Thảo luận để thống nhất câu trả lời.

- Cử đại diện trả lời.

4) Nhận xét, đánh giá câu trả lời của các đội

- Giáo viên nhận xét và đánh giá từng câu trả lời của các đội.

- Giáo viên giải thích thêm về nội dung lịch sử được đề cập trong câu hỏi.

Bước 6: Tổng kết trò chơi

Trò chơi kết thúc khi nghĩa quân Lam Sơn hoàn thành toàn bộ hành trình và giành thắng lợi cuối cùng. Giáo viên khái quát lại toàn bộ tiến trình khởi nghĩa từ năm 1418 đến năm 1427, nhấn mạnh ý nghĩa lịch sử của thắng lợi Lam Sơn trong việc chấm dứt ách đô hộ của nhà Minh và mở ra thời kỳ độc lập lâu dài cho dân tộc. Đồng thời, giáo viên ghi nhận tinh thần tham gia của học sinh, khẳng định vai trò của trò chơi trong việc khắc sâu kiến thức và tăng cường sự gắn kết tập thể.

III. KẾT LUẬN

Lịch sử gắn liền với nhiều mốc thời gian và sự kiện. Bởi vậy, thay vì truyền đạt kiến thức theo cách truyền thống, giáo viên chuyển hóa bài học thành các nhiệm vụ học tập mang tính thử thách, sáng tạo. Các hoạt động trong trò chơi tạo cơ hội để học sinh vừa ôn tập, củng cố kiến thức, vừa khám phá, lĩnh hội tri thức mới trong môi trường học tập

thân thiện, đoàn kết, hợp tác. Trò chơi học tập trong dạy học lịch sử có thể được tiến hành ở nhiều giai đoạn của bài học như: khởi động, hình thành kiến thức mới, luyện tập, vận dụng, đồng thời có thể sử dụng trong các hoạt động ngoại khóa. Tổ chức trò chơi học tập góp phần phát triển phẩm chất và năng lực học sinh, đáp ứng yêu cầu của chương trình, sách giáo khoa môn Lịch sử và Địa lí hiện nay.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

Bộ Giáo dục và Đào tạo (2018), *Chương trình giáo dục phổ thông môn Lịch sử và Địa lý cấp THCS* (Ban hành kèm theo Thông tư số 32/2018/TT-BGDĐT ngày 26/12/2018 của Bộ trưởng Bộ Giáo dục và Đào tạo).

Nguyễn Lăng Bình, Đỗ Hương Trà (2018), *Dạy và học tích cực - một số phương pháp và kỹ thuật dạy học*, Nxb Đại học Sư phạm, Hà Nội.

Phan Ngọc Liên (Chủ biên) (2014), *Phương pháp dạy học Lịch sử (Tập II)*, Nxb. Đại học sư phạm, Hà Nội.

Phạm Hồng Tung - Nguyễn Việt Thịnh (Đồng chủ biên), *Hướng dẫn dạy học môn Lịch sử và Địa lý ở THCS*, Nxb Đại học Sư phạm, Hà Nội.

Lê Công Triêm, Nguyễn Đức Vũ (2006), *Ứng dụng công nghệ thông tin trong dạy học*, Nxb Giáo dục, Hà Nội.